PE COLINELE MANCIURIEI

Centrul de Reeducare a Tinerilor Neadaptaţi la Sensul Istoriei, subordonat fostului Minister al Prevederilor, acum al Previziunii Sociale şi înfiinţat în vederea recuperării acelor tineri şi a relansării lor pe linia sus-numitului sens, trăgea foloase însemnate de pe urma lui Bostan P. Bostan. Dădea el cu mătura şi peste program, păzea meterezele şi acoperişul de mîţe înfierbîntate, mai cînta serile din vioară la urechile, cînd dreaptă, cînd stîngă, ale consilierului sovietic, mă rog, îndeletniciri simple, spontane, dovada unei temeinice reeducări. Nimic nu era însă mai demn de laudă ca soluţia găsită de Bostan în cazul în care ar fi îndrăznit cineva să afirme că într-una din cele patru curţi ale Centrului, a aterizat un înger.

La reeducare, se mai aflau internaţi, pe lîngă numeroşi vagabonzi, o strînsură de năuciţi şi nedezmeticiţi de noile viraje ale politicii lumii, un ghicitor, trei vindecători cu buruieni, un astrolog şi doi apucaţi de un misticism atît de proaspăt descoperit pe aiurea că nici numele nu i se putea pronunţa încă, slabi şi translucizi, identificaţi după ani de penitenţă ca adepţi ai ciberneticii. Se zvonea că fusese adus şi un potcovar sucit care bătea potcoavele spre coada calului, şi încurca toate urmăririle. Ei bine, oricare dintre aceştia ar fi putut pretinde că, prin aerul limpede al curţilor bine protejate de influenţe din afară, a bătut din aripi supranaturalul. Bostan propuse ca în locul unde s-ar fi pretins că s-a ivit arătarea, să se efectueze o experienţă care, cu timpul, a început să-i poarte numele.

Pe Bostan P. Bostan îl capturaseră direct din salcie, în ziua naţionalizării principalelor mijloace de producţie. Şedea acolo, la încheietura a două crăci mai zdravene, bine rezemat de trunchi, cu picioarele atîrnînd în gol şi zicîndu-i sprinten din vioară unui tînăr, pînă în acea zi, proprietar de teascuri de ulei şi mori pe motorină. Contrabasul se odihnea la sol, pe o piatră mai mare, iar ţambalul se legăna pe apă şi pe melodie. Instrumentistul intrase şi el în lac pînă mai sus de brîu, iar tînărul boier înota ceva mai încolo, alături de o roşcată lucitoare şi nervoasă ca o nuieluşă. În timp ce sărbătorea norocul noii sale iubiri, cu muzică de pe uscat, din apă şi din aer, statul tocmai îl naţionaliza.

Razia, care va să zică, descinse la faţa locului cu mare hărmălaie, salcia fu înconjurată, zguduită, iar vioara asediată în văzduh. Pe contrabasist îl potoliră la primul lătrat de cîine, iar o luntre coborîtă din dubă se lansă pe apă în direcţia ţambalului. Pînă ce încărcară ţambalul în barcă şi-i puseră instrumentistului pistolul sub bărbie, pînă ce-l înşfăcară pe patron cu un lasou şi-l declarară naţionalizat, nuieluşa cea roşcată, goală

puşcă şi iute ca o ştiucă, se avîntă în larg, dispăru de cîteva ori cu capul sub apă, ca apoi să se piardă într-un pîlc de trestii, pe altă latură a ţărmului. Sus, pe craca lui, de cum simţi o ţeavă de armă în noadă, arcuşul începu să tremure, dădu să atace un marş la modă, mîna însă nu-l ascultă, lunecă şi prinse a se rostogoli prudent pe ritmul de la "*Cînd apari señorita în parc pe-nserat...*"

- Nu-ţi fie frică de noi, bă! Că la poporu' care cîntă, nu-i facem nimic, da să nu cînte aşa, aiurea, prin pomi! Jos d-acolo!

I-au vărsat pe toţi în dubă, ţinînd neapărat ca pe tînărul fost producător de ulei de floare şi de făină pe motorină să-l ducă aşa cum îl naţionalizaseră, adică în pielea goală. Pe hainele sale se aşezase un poteraş, pesemne şeful, căci strînsese în jurul său toate instrumentele, la dreapta ţambalul, la stînga vioara, iar în faţă, pîntecos şi resemnat, contrabasul. După primele interogatorii, declaraţii, procese verbale, rapoarte, i-au împrăştiat pe care încotro, la normalizare. Bostan, la care s-a constatat că avea talent, dar nici o ocupaţie şi nici o direcţie, a nimerit la Centrul de Reeducare a Tinerilor Neadaptaţi la Sensul Istoriei. Omul nu mai era foarte tînăr, bătea spre patruzeci, dar cum îi lipsea orice hîrtie de identitate, Centrul cel nou, în căutare de clienţi - ziceau unii, de pacienţi - opinau alţii, de subiecţi - şuşoteau cîţiva, de elemente - punctă Ministerul Previziunii, a găsit că anii la elementele dezorientate sunt o chestiune la urma urmei subiectivă asupra căreia va decide miliţia şi că proaspătul intern avea nevoie tocmai de o justă dirijare către sensul noii istorii. Dar fără un act asupra sa ori despre sine, nefigurînd în nici un registru, în nici o amintire a vreunui contemporan, Bostan aproape că nu exista, i se putea întîmpla orice, iar reeducarea nu-şi îngăduia să se abată asupra unei asemenea lipse de identitate. A fost trecut aşadar, mai întîi pe la miliţie ca să i se întocmească un buletin de înregistrare la biroul populaţiei. Mare bătaie de cap a stîrnit numele solicitantului: acesta nu avea decît unul singur sau un fel de poreclă, Bostan, tatăl era necunoscut, iar mama decedată, cu numele de Paraschiva. Atît. Alte date nu se puteau obţine de la bărbatul ce căuta în noua istorie un sens pentru sine. Nu a acceptat nici prenumele de Bostănel şi nici pe cel de Stan, susţinea că ele îl derutează. Atunci miliţia a hotărît: "Numele Bostan, minus tată neidentificat, plus mamă Paraschiva, chiar dacă decedată, ne dă Bostan P. Bostan."

Decizia inspirată a miliţiei a limpezit identitatea lui Bostan la Centrul care, încet-încet, se popula cu neadaptaţi. Talentat, dar fără ocupaţie şi cu vioara confiscată drept corp delict, bun pentru viitorul proces al naţionalizatului din lac, Bostan risca să se facă vinovat de talent abstract, dacă nu chiar spectral. De aceea Centrul îl trimise pe reeducabil la readaptare profesională într-un taraf din cele care se închegau acum mai

ştiinţific. Da, da, ştiinţific, întrucît erau strînşi laolaltă instrumentişti răzleţiţi, apoi aliniaţi sub bagheta unui dirijor şi instruiţi cum să imortalizeze comori din folclor, cufundate acolo de secole şi dezgropate abia acum, sub noua lumină.

Într-un astfel de taraf îl amestecară şi pe Bostan. Se simţea bine acolo cu vioara lui, nu cînta solist ci la un loc şi deodată cu ceilalţi. În jur, numai ţigani, care mai de care mai transpiraţi de la atîtea repetiţii, de fudulie, de băgare în seamă şi de aflare în treabă. Îi găzduiau la un hotel, vezi Doamne, al lucrătorilor din căile ferate, undeva pe lîngă Gara de Nord. Fusese şi încă mai era boierie pe acolo: candelabre, oglinzi, lambriuri, cadă de baie, apă caldă, balcoane, nebunie mare. De atîta strălucire, Bostan avea coşmaruri, nu visa decît lupi cu dinţii ca oţelul şi călăi cu securi scînteietoare în mîini. Izbuti să doarmă tihnit cîteva nopţi prin lăzile depozitelor gării şi prin vagoanele de marfă. Numai că Republica Populară se înfigea tot mai temeinic în coastele ăstei lumi, aşa că miliţia scotocea prin toate cotloanele şi-i venea greu unui pierde-vară să-şi găsească un adăpost sigur. Ca să nu-l ducă de vreo două ori la post, Bostan le arătase legitimaţia de instrumentist popular. Îl înţeleseseră: tovarăşul se îmbătase şi dînsul, de, ca artiştii, dar altădată să nu se mai întîmple, aşa-i că nu se întîmplă?

Cum să nu se întîmple? Îi era cu neputinţă să mai suporte luxul hotelului. Ţiganii din taraf însă îl suportau în felul lor: smulgeau robinetele, făceau planuri cum să ciordească la plecare candelabrele ca să le vîndă unor căldărari şi se chinuiau să sufle în ţevile de apă ca în clarinete, producînd nişte răgete lugubre. Cum, necum, reuşeau uneori să le potrivească în cîte un crîmpei de melodie. Îi înnebuneau mai cu seamă becurile. Petreceau ore întregi răsucind de comutatoare ca lumina să se aprindă şi să se stingă.

- Ia ispiteşte, mă, lampa să mai ardă o dată! făcea cîte unul.

- Arde, bre, arde! sărea în sus şi celălat.

- Da pe unde-o veni, frăţioare, focu ăsta-n ea?

Şi se apucau să bată în pereţi şi în dulapuri, doar-doar or descoperi pe unde curg razele în lămpi. Cînd îi mutară în internatul unei şcoli agricole, Bostan răsuflă uşurat. Se simţea mai la largul său cu grădina, cu pomii şi cu portarul care-i povestea despre o purcea şi despre un cazan de ţuică.

Tot atunci s-a hotărît, după îndelungi repetiţii, ca banda lor să treacă la înregistrarea de plăci. Bostan văzuse multe în viaţa lui, printre altele, şi aceste plăci care învîrteau muzica o dată cu ele. Dar nici una pînă acum nu se rotise cu sunetul lui cu tot. Şi cum adică? Acest sunet al lui să umble de azi încolo prin lume fără el? Să facă fiecare ce-o vrea cu dînsul, să-l spargă, să-l piardă, să-l înjure sau, mai ştii păcatul, să se

folosească de notele scoase de el din vioară ca să-i lege bărbăţia, să-i pocească faţa, să-l orbească ori să-i facă dracu' ştie ce soi de farmece?… Nu-i păsa că vioara lui nu se distingea dintre celelalte. Era de ajuns că se găsea acolo şi că o picătură din acea curgere de acorduri îi aparţinea. Şi apoi, urmau să iasă sute, mii de plăci, aveau să se împrăştie prin toate părţile, iar el să nu ştie de nici una ori numai de foarte puţine? Cîte ar fi putut să primească de la înregistrări el, care nici nu avea unde să le asculte, cîte să cumpere?

Va să zică, să trăiască într-o lume în care sunetul lui, glasul lui prin arcuş la urma urmei, să se risipească pretutindeni fără sine!... Iar el, Bostan P. Bostan, să rămînă pe loc, pierdut undeva, dar toată lumea asta să afle de dînsul, căci îi va sta numele scris pe plicul plăcii.

Pînă mai ieri, nu-l ştiuse nimeni. Îi făcuseră însă buletin şi înhăţaseră o parte din fiinţa sa. Dar de data asta, vor pune ei mîna pe toată această fiinţă. Şi nu numai un singur om o va face, ci sute, mii de oameni, poate zeci de mii!... Fiindcă plăcile vor fi ascultate, zice-se, prin sindicate şi şedinţe, la marşuri şi adunări, la defilări, petreceri şi pe şantiere. Ba o să-l dea şi la radio! Fiind al tuturor, va fi al nimănui, adică nici măcar al lui însuşi.

Cînd taraful fu înghesuit într-un studio de radio pentru înregistrări, cînd văzu Bostan cum îi închid înăuntru ca pe nenorociţii ăia de se tot vorbea că-i gazaseră nemţii la grămadă, cînd auzi cum lătrau la ei şefii prin difuzoare şi cum îi ameninţau din mîini de dincolo de un geam ca pe nişte peşti de acvariu, se gîndi mai întîi să zbiere în toiul sîrbei şi drept în mijlocul înregistrării, ceva cunoscut şi la modă, bunăoară, "*trăiască Tovarăşa Ana!"*

Se răzgîndi totuşi. Nu trase însă defel cu arcuşul pe corzi. Dirijorul îşi dădu seama în cele din urmă şi întrerupse înregistrarea.

- Mă, Bostănoiule, mă, dovleac nenorocit! Am nevoie mă, de toate sunetele! Mişcă şi trage, că altfel...

Violonistul nu mai auzi ameninţarea. Se bucura că nu-i scăpase de pe limbă o formulă pe care tocmai o exersa în gînd. Din cauza lui, formaţia o luă de la început. Bostan execută piesele pînă la capăt, neuitînd ce urlase dirijorul, cum că are nevoie de toate sunetele, prin urmare, şi de ale lui. Aşa că, după ce se întoarse la internatul şcolii agricole, îşi făcu bocceaua şi, spre seară, prin grădină, se pierdu pe ulicioarele din jur, iar apoi din ce în ce mai departe, spre o gară mai măruntă a Bucureştilor. Bani avea. Îi plătiseră pentru repetiţii. Plăteau bine, deşi el, ca reeducabil, căpăta numai jumătate din simbria ţiganilor care, nefiind internaţi pe nicăieri ci doar culeşi de pe la cîrciumi, funcţionau ca salariaţi, deci, ca cetăţeni.

Prost nu era să se întoarcă la Centrul de Reeducare. O porni spre Dunăre, căci voia să mai pescuiască o vreme în baltă, iar pe urmă să o ia spre mare. Se gîndea la anii frumoşi petrecuţi pe ţărmul mării înainte şi în timpul războiului, se gîndea şi la ţara Cipru pe care nu o văzuse şi pe care, altădată, cineva îi făgăduise să i-o arate.

Cînd l-au prins, de pescuit se săturase. Aştepta într-o gară fără nume, sub soarele tăios al cîmpiei, să-i vină trenul care să-l poarte pînă la capătul şinei Constanţei. Numai că erau foarte rare trenurile care opreau. Avea nevoie de răbdare.

- Credeţi că se ciocnesc? îl întrebă într-un tîrziu pe singurul bărbat ce-şi făcea din cînd în cînd apariţia pe peron. Părea un om bun, simplu, îmbrăcat muncitoreşte. Atîta doar că nu prea muncea. Mai mult privea.

Nu privea însă visător asemenea lui Bostan, cu ochii pierduţi în fundul cîmpiei, pe urmele liniilor ferate. Omul cel simplu şi bun scruta împrejurimile, le cerceta, ochii i se învîrteau cu iuţeală de-a dreapta şi de-a stînga nasului, iar el intra mereu în clădire şi ieşea. Se uitase de mai multe ori şi la Bostan, pînă cînd acesta îndrăznise să i se adreseze şi, neprimind nici un răspuns, se văzu nevoit să repete:

- V-am întrebat dacă nu cumva se ciocnesc liniile astea, acolo, departe... Eu nu cred că se ciocnesc, am mai călătorit cu trenul, dar de aici aşa se vede.

- De ce vrei tu, mă, să se ciocnească? sări în sfîrşit şi celălalt.

- N-am spus asta, se apără Bostan, am zis doar că de aici aşa se vede.

- Ce să se vadă, ce nu e? Se vede numai ceea ce este, nu ce nu este! Din ce nu e, se vede numai ceea ce trebuie să fie, cînd o fi să fie... Scoate buletinul!

- Am, se bucură Bostan că i se cere numai atît şi-l arată îndată sperînd să scape.

Nu a scăpat. Muncitorul, la altă unitate, nu la gară, a strecurat în propriu-i buzunar dovada existenţei Bostanului P. Bostan, l-a luat cu sine şi l-a înnebunit cu întrebările. În procesul verbal de predare a falsului pasager, individ suspectabil de pretextarea unor călătorii fără ţintă, miliţia a sintetizat ideea că acesta are tendinţa de a sabota caracterul perfect paralel al liniilor de cale ferată, pentru ca trenurile, cele de persoane ca de persoane, dar mai ales cele de mărfuri, să se răstoarne într-un punct neprecizat al traseului.

***

Evadatul a fost readus la Centrul de Reeducare a Tinerilor Neadaptaţi ca să i se arate cu mai multă hotărîre Sensul Istoriei.

Nu-i fu deloc uşor. Se aşteptase ca la reinternare, să mănînce o bătaie soră cu moartea, dar nu-l atinse nimeni nici măcar cu o sîrmă. Trecu însă pe la anchete nocturne fără sfîrşit unde era întrebat mereu de ce dezertase din taraf şi dacă mai ştia cineva de planul lui. Se gîndi la început să mintă, spunîndu-le că plecase pentru că nu-i suferea pe ţigani şi că nu se întorsese la Centru ştiind prea bine că tot între ei va fi trimis, la reeducare prin munca la vioară. Renunţă însă la acest gînd şi le mărturisi adevărul, acela cu sunetul smuls de om dintr-un instrument şi care, asemenea propriei sale voci, nu se cuvine să se îndepărteze de el ca să nu se multiplice anapoda, să nu se risipească şi să nu se înstrăineze.

Mărturia asta complică serios lucrurile, drept care unul din reeducatori, intuind că de aici se va trage multă bătaie de cap, îi arse o palmă.

- Cum adică să fi fost sunetul tău? Era al viorii şi al orchestrei!

- Ba nu! Era în primul rînd al meu că doar fără mine, sunetul ăsta...

- Bine, bine, dar cînd deschizi gura, nu e la fel?

- Nu este, se încăpăţînă Bostan, fiindcă atunci îmi aleg cuvintele, vorbesc cu cine vreau, mă aude numai cine stă prin preajmă. Pe cînd vioara mea pe placă pot s-o audă oameni necunoscuţi. De unde să ştiu cine ascultă, că doar nu stau să-i aleg eu!

- Dar atunci cuvîntările la radio, ale superiorilor noştri şi ale supremilor, cu ele ce se întîmplă?

- Nu-i acelaşi lucru. Dînşii vor şi trebuie să fie ascultaţi, eu nu vreau. Iar la radio e altfel: asculţi cuvîntul şi-l pricepi sau nu, el trece mai departe, nu stă după tine. Cu placa însă e altfel, fiecare stă singur cu ea, o ascultă o dată, de zece ori şi pricepe ce-l taie capul. De unde să ştiu eu ce vrea el de la mine care mă-nvîrt fără voie p-acolo cu placă cu tot? - că zicea dirijorul că are nevoie de fiecare sunet.

- Dar la cărţi, reluară reeducatorii, nu e la fel ca la discuri? Cel care scrie o carte ori scrie la ziar ca, uite, domnul comisar, de pildă, nu e citit de toată lumea, ai?

- Nu-i tot una!

- Cum nu, mă, neadaptat?

- Păi, nu e pentru că omul scrie cu o cerneală sau alta, cu creioanele lui, mă rog... Scrierea asta trece în tuş, aşa că cine citeşte la carte sau la gazetă, vede tuşul, iar literele astea de tuş nu se desfac din om aşa cum se desprinde sunetul viorii.

- Mă, că mare hoţ mai eşti! Atunci cu picturile cum e, pe alea nu le vede toată lumea?

- Nu. Le vede numai cine vine să le vadă. Pictura stă într-un loc şi vin oamenii la ea, se poate şti cine vine şi cine pleacă. Dar cu plăcile astea nu-i aşa! Ele pot ajunge pe mîna oricui, oricine le poate lega şi dezlega, afuma şi descînta, le poate sparge şi pisa, iar omului din ele i se poate întîmpla o nenorocire!...

- Aha, făcu încîntat principalul reeducator, aha, suferi de superstiţie! Brava Bostănele! Bine că ştim ce program să-ţi aplicăm!

Constatarea asta fu urmată de uriaşul hohot de uşurare al reeducatorilor.

- Vreo nenoro-...ha, ha, ha...cire! Ha, ha, neno-...ha!

Îşi dădură afară clientul sau pacientul sau subiectul, dar cu siguranţă elementul, cu înţelegere, ba chiar şi cu un picior în cur, tras, e drept, nu cu prietenie, dar nici cu dispreţ, ci mai degrabă cu bonomie. Lui Bostan P. Bostan i se fixă diagnosticul de neadaptat maniaco-superstiţios, drept care fu supus unor lungi şedinţe de dezintoxicare. Mai întîi cele de ateism dublate de grădinărit la zarzavaturi, apoi de demistificare însoţite de lecţii de electricitate plus cele de putere a Sovietelor, ca în final, să se treacă la complexele cursuri de dezminunare punctate cu elemente de mecanică agricolă.

Lecţiile începură într-adevăr cu el ca singur discipol. Avu dificultăţi de adaptare din cauza seriozităţii cu care i se vorbea şi I se cereau răspunsuri. La grădinărit se pricepea însă, iar mecanizarea agrară şi electricitatea îi plăcură de la bun început.

La lucrările practice de ateism, repeta pe dinafară ceea ce i se cerea despre tot felul de fiinţe nevăzute şi care, în consecinţă, trebuiau combătute, pentru că, dracu' să mai priceapă, deşi erau invizibile, ca să le critici temeinic, erai obligat să ţi le imaginezi. Lista era lungă. Noroc că nu trebuiau reţinute decît numele, fiindcă verbul rămînea acelaşi: *nu există,* cu varianta *n-au existat.* Mai răsărea şi un alt verb: *nu credem,* iar printre numele proprii se amestecau şi unele comune: *progres, lumină, avînt, ştiinţă, misticism, opiu, obscurantism, popor.*

Opiu şi *obscurantism* erau cuvinte noi pentru el, nu le mai auzise niciodată, le învăţa abia acum. Cît despre *misticism,* acesta plutea prin memoria sa într-un fel de ceaţă. Poate-l auzise, poate nu... Oricum, i se părea că nimeni nu-l folosea în afara zidurilor Centrului. Abia acum înţelegea Bostan că în viaţa lui nu se prea gîndise la Dumnezeu. Niciodată însă, ca în această practică ateistă, numele lui nu-i fusese evocat mai des.

Iar în privinţa puterii sovietelor legată de curentul electric, mare lucru nu i se preda. Trebuia să reţină doar numele rîurilor pe care Noua Rusie ridicase hidrocentrale: Nipru, Ural, Obi, Lena, Amur şi Angara. Cel mai mult îi plăceau cum sună Lena şi Angara, ca nişte nume de fete frumoase ce oricum răspîndesc lumină în jur, prima

blondă, iar cealaltă cu plete întunecate. Îşi imaginã că le mîngîie pe rînd şi că ele vin în întîmpinarea dezmierdării lui.

- Termină, mă nebunule! Superstiţiosu' dracului, unde te trezeşti?

Bostan sări în sus ca o sălbăticiune săgetată. În semiîntunericul sălii de reeducare, luminată doar de fitilul firav al unei lămpi cu petrol, nu-şi dăduse seama că nu era singur. Fusese chemat în acea sală aparent goală la ora unu din noapte şi lăsat în pace preţ de încă vreo oră. Se gîndea aiurea la lecţiile lui, la fluviile Siberiei, la fluvii de lumină, aşa cum îl învăţaseră. Pesemne că-i scăpase de pe buze, cu glas mai mult decît şoptit, ceva despre blonda Lena şi bruna Angara. Principalul reeducator, comisarul antimistic, inginer în ateism şi dezminunare, se ivise de după un dulap şi trîntise aprig cu palma în lemnul acestuia.

- Unde te trezeşti? mai urlă el o dată.

- Trăiască tovarăşa Ana, izbucni şi reeducabilul, trăiască electricitatea!

Comisarul zîmbea:

- Neadaptat Bostan, este sau nu electricitatea o minune?

În anii lui de vîntură-lume, Bostan trăise multe, scăpase din capcane încîlcite, căzuse în picioare de la înălţime, cu toate acestea, cu comisarii noului sens istoric încă nu izbutise să se obişnuiască. Tremura. Şeful dinaintea sa îi inspira teamă. Îl văzu cum, abia aşezat, se ridică, se îndreaptă spre lampă şi-i măreşte fitilul.

- E sau nu o minune? se răsti el din nou la învăţăcel.

Mintea lui Bostan alerga în toate direcţiile: se gîndea la lampa asta cu flacăra ei plăpîndă ce-l lăsase-n umbră pe comisar, cu lumina ei acum ceva mai mare, dar tot sărăcăcioasă, se gîndea şi la ţiganii excitaţi şi speriaţi de becurile electrice de la hotel, la hidrocentralele nesfîrşitei Rusii, la ochii albaştri ai Lenei, la cei la fel de închipuiţi, dar negri ai Angarei, la genele lor lungi, la forţa apei şi la puterea sovietelor.

- Nu este un miracol, domnule comisar. E ceva firesc.

- Cuum?

Uimirea îl proiectă pe comisar din nou cu palma în dulap. Ochii lui clipeau neobişnuit de iute şi de întrebător. Bostan mai lăsă cu bună ştiinţă cîteva secunde să treacă pînă să deschidă gura. Susţinu că, de vreme ce lumina electrică alungă întunericul nopţii, ea reduce şi aiureala din om. Mai adăugă:

- În felul ăsta nu ni se mai arată atîtea vedenii şi minuni.

- Aha, aha! Da, da. Poate să fie şi asta o variantă, chibzui inginerul în ateism care avea probabil pentru firescul electricităţii o cu totul altă explicaţie. Oricum, faţa lui de cunoscător al sensului istoriei se înseninase. Îi puse lui Bostan cîteva întrebări

neaşteptate: dacă mai ştie ceva despre ai lui, dacă preferă să lucreze la grădina de legume şi nu la livadă, dacă i-a plăcut vreodată să bea.

- Poate puţin vin, strecură el o ademenire, văzînd că celălalt tăgăduieşte şi din gură şi din cap, vin alb, nu roşu...

Nu-l interesa răspunsul. Se plimba prin încăpere, frecîndu-şi mîinile şi repetînd:

- Aiureală, întuneric, vedenii... Da, da, poate să fie o variantă. Este o variantă.

Se uită apoi la ceas şi bătu vesel cu palma-n masă: O mică recapitulare acum, hai! Unde e poarta raiului?

- Nicăieri! ţîşni răspunsul de elev silitor al lui Bostan.

- Cine călătoreşte în timp?

- Ştiinţa.

- Cine l-a creat pe om?

- Munca!

- Cine stăpîneşte lumea?

- Natura.

- Ce fiinţă cu chip de om zboară prin aer?

- Pilotul.

- Ce ştim despre planeta Pămînt?

- Că e rotundă.

- Nu numai! Nu numai. Că a şasea parte a ei este ocupată de...

- Aşa este! Vă mulţumesc că mi-aţi amintit! N-am să mai uit!

- Bine, conchise comisarul şi-i întinse lui Bostan o bucată mare de carton. Acum este ora două şi jumătate noaptea, zise el. Ia această inscripţie şi du-te s-o lipeşti pe uşa sălii de mese ca dimineaţă s-o poată citi toată lumea. N-o mai cerceta, are lipici pe spate. După aceea, poţi să mergi la culcare. Ai să te descurci tu şi pe întuneric. Vom introduce curînd lumina electrică şi în Centrul nostru.

Bostan luă bucata de carton, salută şi ieşi. Întunericul îl izbi în faţă ca o pală violentă de vînt. Fu nevoit să se sprijine de tocul uşii. În dreptul acesteia, se mai putea bănui capătul unei raze. Avea de înaintat prin beznă pe coridoare lungi, fără ferestre, avea de urcat şi de coborît scări, de trecut prin interior dintr-un corp de clădire într-altul. Construcţia era sumbră pe dinăuntru şi-n timpul zilei, darmite acum, la mai bine de două ceasuri şi jumătate din noapte. Înainta pipăind pereţii şi clipind des, ca să-şi obişnuiască ochii cu tenebrele. Îşi împingea cu teamă piciorul înainte. Tîrîşul bocancilor pe piatră producea un ecou ca de fierăstrău. Experienţa lui de pierde-vară care bătuse noaptea, dar sub cerul liber, cele mai întunecoase ulicioare, nu-i era de mare ajutor. Acolo se mai

vedea o rază de lună, o stea, se auzea un cîine lătrînd, o frunză tremurînd. Între pereţii Centrului de Reeducare a Neadaptaţilor ca el la sensul unei istorii care mergea, iată, într-o anume direcţie, de folos îi erau numai cele vreo trei luni de puşcărie îndurate înainte de război, într-un port la Marea Neagră. Atunci se deprinsese puţin cu limbajul ecourilor, cu sunetul zidăriei, al pietrei, cu temperaturile lor.

Coti la stînga, şi iar la stînga, după cum îl sfătuise comisarul peste dezminunare şi după cum socotea şi el că trebuie să meargă drumul, apoi la dreapta. Ţinîndu-se prea aproape de perete, îşi zgîrie tîmpla într-o ieşitură a zidului. Nu întinse mîna ca să-şi dea seama despre ce ar putea fi vorba ci merse mai departe. Piciorul drept îi lunecă în golul unei trepte, cît pe ce să-l dea grămadă. Mai coborî o treaptă. Erau pesemne mai multe, o scară. Clădirea era plină de scări fără balustradă. Îi veni o idee: se aşeză pe treapta pe care ajunsese şi, pipăind piatra cu palmele, cercetînd treptele de mai jos cu picioarele, coborî în şezut treaptă cu treaptă, asemenea copiilor ce învăţă să meargă, pînă ce nu mai rămase nimic de coborît. Reluarea tîrşîitului tălpilor sale pe ciment îi dădu alţi fiori. Dacă rătăcise drumul? Va aştepta pînă dimineaţă şi va raporta. În definitiv, nu mai era mult pînă la deşteptare.

Poate că aşa ar fi şi făcut, dacă nu i s-ar fi părut că, pe deasupra capului său, ceva zboară fără zgomot, antrenînd doar uşor aerul după sine. Simţea zborul acesta ori de cîte ori se oprea din mers. Dar poate că i se părea... Ridică pancarta cu inscripţia deasupra capului şi aşteptă locului. Simţi îndată că pala de aer dă să-i smulgă cartonul din mînă.

Se puse hotărît în mişcare, nemaibăgînd în seamă ecoul paşilor care venea tîrîndu-se pe urmele lui. Se împiedică de alte trepte. La urcare îi veni mai uşor, se căţără în patru labe.

În capul scării, cînd se ridică, zări în sfîrşit o rază. Grăbi pasul. Ce să răspundă la somaţia plantonului? Sunt un reeducabil? Ce să caute unul ca el noaptea, singur, pe coridoarele întortochiate? Înţelesese de la bun început că fusese pus la încercare. Primele cuvinte rostite, răsunară sinistru, ca într-un cazan imens. Plantonul, un soldat, vru să-l ducă direct la arest. Îi ceru însă să-i arate ce stă scris pe carton. Bostan nu se uită nici acum la inscripţie, în schimb, celălalt citi. Suspină uşurat şi-l lăsă pe intern să treacă mai departe, ajutîndu-l să găsească şi drumul. Bostan bănuia că pancarta lui cu inscripţia nu avea un rost obişnuit. Însoţit de militar, ajunse îndreptul intrării în sufragerie, unde lipi cartonul pe lemnul uşii. Se dădu apoi trei paşi înapoi şi-i ceru însoţitorului să aducă raza lanternei mai aproape. Citi scrisul mare, dar fără majuscule: “dumnezeu nu există“.

Îl strînse pe soldat de braţ şi-l rugă să-l mai însoţească, cu lumina lui, pînă la dormitorul numărul 4.

- Mi-ai spus că nu e departe!

- Păi, ce, acu ţi-e frică? O iei înainte, la dreapta şi tot aşa. Gura, că sunt plecat pentru tine din post!

Nici cu pancarta înfiptă noaptea în uşa sălii de mese Bostan nu convinse. Şedinţele de dezminunare continuară cu acelaşi inginer în ateism. Acesta se arăta şi nu se prea arăta mulţumit de discipolul său:

- Mă, băiatule, tu eşti isteţ, dar ţie nu-ţi intră citatul, de ce nu-ţi intră?

Bostan făcea promisiuni, înjura citatele, cărţile şi lapsusul, dar, cu toate că o întîlnise de nenumărate ori, nu-şi dădea seama că şeful voia neapărat să audă de la el povestea cu "*socialismul egal puterea sovietelor plus electrificarea ţării"*.

- Nu mă ajută capul, raporta Bostan.

- Trebuie mă, să te ajute, îi replica reeducatorul, la altele cum te ajută?

Îl tocă astfel la cap pînă în ziua în care neadaptatul, în curs de rapidă readaptare, veni cu o soluţie ce intră în legenda instituţiei pentru mulţi ani. Se punea problema: cum să reacţioneze reeducarea dacă unul din internii din ce în ce mai numeroşi ar fi pretins că vede coborînd în curte un înger, nălucirea mistică cea mai la îndemînă?....

După cîteva zile de repetare a acestei întrebări pe la diverse lecţii, Bostan ceru să iasă la raport. Propuse ca, din momentul în care Centrul de Reeducare a Tinerilor Neadaptaţi la Sensul Istoriei va fi legat la reţeaua de curent electric, să se tragă dintr-o priză două fire bine izolate, dar libere la capete, pînă în locul unde s-ar zice că ar fi aterizat arătarea. Capetele sîrmelor ar urma să îmbrăţişeze perimetrul cu vedenia.

- Dacă între cele două sîrme, se adresa el comisarului, adică între cei doi poli, se va produce o flamă, dar ea nu se va produce, înseamnă că supranaturalul e acolo, conduce curentul şi e cu neputinţă ca el să nu se facă scrum, că aici, vedeţi şi dumneavoastră, e o forţă!... Dar dacă între sîrme nu zboară nici o scînteie, înseamnă că nevăzutul nu există, iar aerul care e tot străveziu cum îl ştim, stă la locul lui şi nu curge prin el nici o electricitate.

Comisarul nu se dezminţea: era uimit, dar dădea din cap aprobator, patern, în înţelesul că, iată, acesta este modul în care li se dezvăluie tainele naturii anumitor neadaptaţi.

- Fă un calcul al metrilor de sîrmă necesari în medie pentru această intervenţie ca să ştiu cît să trec în referat!

Bostan ceru mai întîi şi obţinu pentru sîrmele sale, dreptul de a nu fi perfect paralele.

De trei zile de măsurători prin curţi şi pe ziduri, de nouăsprezece ori doi metri de sîrmă întinsă deocamdată prin capul lui avu nevoie apoi pentru proiectul său de preschimbare în fum a oricărei arătări îngereşti în incinta Centrului de Reeducare a Tinerilor Neadaptaţi la Sensul Istoriei, instituţie subordonată Ministerului Previziunii Sociale. Iar cînd electricitatea fu într-adevăr introdusă la reeducabili, nimeni nu-şi mai bătu capul cu punctul în care desenase Bostan prizele. Toată lumea era convinsă că neadaptatul prevăzuse cu exactitate locul şi că acum ele se găseau acolo unde se cuvenea, potrivit vechilor sale schiţe.

* * *

Devenise, fără să vrea, nu atît o legendă, cît o lozincă: primul reeducat, un model de readaptare, un singur om-un singur sens al istoriei, cel dintîi succes major, un fost element, azi cetăţean ş.a.m.d. Era arătat foarte adesea cu degetul, scos în faţa superiorilor picaţi în vizită, pus să arate ce ştie, de la bătut cuie la caligrafie, de la văruitul pomilor la cîntatul la vioară. Era fotografiat, obligat să-şi compună propria gazetă de perete, citită de comisar, dar nelipită vreodată pe un zid, era însărcinat să înveţe pe dinafară interviul ce avea să apară peste vreo trei luni într-un ziar al tineretului. De îndată ce numărul neadaptaţilor începu să sporească, Bostan fu pus să le facă demonstraţii practice de reeducare, să-i readapteze în fel şi chip.

Cînd simţi că ei încep să-l urască, nu se afla prea departe de ziua încheierii propriei sale reeducări.

Trecuseră deja trei ani. Trei ani în care, se spunea în discursurile de felicitare finală, Bostan îşi învinsese rătăcirea interioară. Nu se preciza ce soi de rătăcire, în care direcţie şi faţă de ce fel de repere. Buletinul de identitate arăta că reeducatul nu împlinise încă patruzeci de ani, dar el ştia prea bine că de acum îi depăşise. Primi drept cadou un mic geamantan, i se aminti de după-amiaza din salcie şi de fuga sa din taraf. Era cît pe ce să i se dea drumul.

- Să nu-mi daţi drumul, le ceru el, ţineţi-mă! Unde să mă duc? La Bucureşti, spuneţi dumneavoastră? Dar nu am pe nimeni, familie nu, prieteni nici atît. Nu cunosc pe nimeni, nici măcar drumul spre braţele de muncă...

- Păi, oricum, tot la biroul braţelor de muncă ai să mergi, Bostane, că doar acum trebuie să arăţi că eşti apt, e bine să se vadă asta!, nu? Altfel cum?

Se discuta în biroul consilierului sovietic. Alături de acesta, se mai aflau în încăpere doi comisari, între ei, inginerul demistificării. Pereţii erau împodobiţi cu

portrete mari de ale supremilor. Aveau aerul că se uită la ei amuzaţi, dar şi cu milă. Cuvintele comisarilor îl descumpăniseră pe Bostan, însă privirile tablourilor îi dădeau încredere. Îndrăzni:

- Dar nu cunosc de la un cap la altul nici o meserie din cele care sunt acum prin lume! Am fost un pierde-vară, sunt un reeducat, nu cunosc decît aceste meserii!

Unul din cei trei bărbaţi din faţa sa încă nu vorbise. Tînăr şi robust, cu un păr de culoarea veveriţei, era tatăl copiilor Andrei Traktorovici şi Sonia Traktorovna. Lui i se spunea Traşka. Se născuse pe la mijlocul anilor ‘20, iar taică-său Isaia, tîrît de romantismul motorizării ogoarelor din fosta gubernie Riazan, îl botezase simplu, Traktor. Fratele său mai mic se numea Progres. De mai mulţi ani în ţară, Traktor Isaievici vorbea bine românește. Luă cuvîntul:

- Cînţi la vioară, asta nu-i meserie?

Bostan stătu o clipă pe gînduri. Nu putea să nege. Şovăi să răspundă:

- Dacă aş putea să vorbesc între patru ochi cu dumneavoastră, domnule...

- Traşka Isaievici, se grăbi să-l ajute consilierul. Se poate.

Rămas singur cu rusul, Bostan îi mărturisi acestuia teama că, dacă va ieşi cu vioara în lume, au să-l prindă iar în vreun taraf şi au să-l tragă pe plăci, iar sunetul, la urma urmei sufletul lui, are să bîntuie pe aiurea şi o să se risipească precum ultimul dintre nomazi. Măcar altădată, cînd vînturase lumea, ştiuse că e vagabond şi rătăcise cam pe unde-l tăiase pe el capul, fără să se fi putut găsi cineva care să facă din el ce ar fi poftit. O luă de la început, vorbind despre muzica aceea înţepenită pe discuri care face fărîme viaţa omului, dar rusul înţelesese:

- Chiar nu ai pe nimeni?

- Nu.

- Nici adăpost?

- Nici.

Consilierul surîse binevoitor. Se îndreptă spre un dulap şi scoase de acolo o cutie maronie în care Bostan recunoscu îndată profilul unei viori.

- Cunoşti valsul ăsta? fluierînd o melodie, roşcovanul deschise cutia.

Aprins de bucurie pînă în vîrful urechilor, Bostan luă instrumentul, îl acordă şi, încet, unduitor, sotto voce, atacă piesa.

- Ăsta-i! tresări Traşka Isaievici.

Plimbîndu-se de colo colo, consilierul strălucea de plăcere. Se vedea limpede că se săturase de şedinţe pe ziua aceea, că nu mai avea chef decît de muzică, de poveşti,

poate de un păhărel. Îşi aprinse deocamdată o ţigară şi slobozi spre arcuş un fum întrebător:

- Cînd ai cîntat ultima oară, Bostanuşka, valsul ăsta? Merge de parcă l-ai fi zis ieri...

Proaspătul total reeducat căzu puţin pe gînduri, apoi, la risc, povesti cu sinceritate împrejurarea în care executase piesa ultima oară.

- Serios? se miră sincer amuzat Traktor Isaievici. Bine, dar ce căutai tu în portul de la mare?

Violonistul şovăia. Propuse să interpreteze şi alte piese, dar consilierul nu şi nu. Voia un răspuns.

- Dacă nu răspunzi, se încruntă el, nu te mai reţin la reeducare. Îţi dau drumul să te duci înapoi pe malul mării! Fii sincer şi recunoaşte ce căutai şi ce mai făceai pe acolo? Spuneai parcă mai înainte că făceai cîte ceva! Mai cîntă o dată valsul şi aminteşte-ţi între timp ce făceai! Dacă nu, te dau afară din reeducare! *Horoşo, Bostaniuşa?*

Arcuşul mîngîie încă o dată strunele pe aceleaşi unde de vals, numai că gîndul instrumentistului bătea cu totul alte căi. Rusul fuma mulţumit şi se plimba cu paşi egali. Se oprea din cînd în cînd lîngă masă şi scutura scrumul într-o scoică mare. Bostan se temea de o capcană, de mărturia lui care i-ar fi putut influenţa pe comisari, pe rusul ăsta mai ales, în aşa fel încît centrul să se descotorosească de el. La urma urmei, îi expirase termenul. Dar nu avea unde să se ducă. Simţise că rusul îi era favorabil şi n-ar fi dorit să-l piardă. Ba dimpotrivă, ar fi făcut orice ca să-l cîştige definitiv de partea lui.

Linia melodiei se accelera, se apropia de final. Poate că dacă va fi sincer în dezvăluirea poveştii acestui vals, va avea mai multe şanse, îşi spunea în gînd artistul, lăutarul, muzicianul, interpretul, reeducatul, încercînd să pună toate silabele acestor substantive care vorbeau despre sine pe notele melodiei.

Nici el nu-şi mai amintea numele exact al valsului.

Cît despre mare, o nimerise anevoie, cîţiva ani înainte de război, ba, de cum o văzuse, era cît pe ce să-l arunce în ea nişte cheflii scăpaţi de la o nuntă, iar de-a lungul ţărmului mării, vreme de mai mulţi ani, ce n-a făcut?...

A spart lemne, a tras la vîsle, a întins vele, a împletit parîme, a jucat zaruri, a cărat lăzi şi saci prin port, a topit smoală, a înjurat arăbeşte şi şi-a aşternut culcuşul într-o grotă înaltă, undeva, în pieptul falezei. Urca pînă acolo din piatră în piatră. Abia încăpea omul între peretele aproape vertical şi hăul de deasupra valurilor. A căptuşit cu iarbă de mare cuibul acela care se strecura vreo trei metri în pantă coborîtoare în roca falezei, îndeajuns ca nici vînturile tari să nu-l prea sîcîie. S-a aprovizionat cu fructe pentru sete

şi, de acolo, de sus, dedesubtul lui cu tot vuietul şi spuma valurilor, s-a pornit să creadă că aşteaptă ceva.

Culese viile, bătu nucii, se purtă cu sacaua prin tîrguri strigînd *hăăp*, adică apă, montă ferestrele tribunalului, le spălă pe cele ale jandarmeriei, păzi şi îndemnă măgarii la învîrtirea roţilor de scos apa de la zeci de metri adîncime. Iar pe măgari, de mult ce-i urmărise între hulube, cu rotirile lor nesfîrşite în jurul fîntînilor, îi cunoştea pe toţi după nume, oriunde i-ar fi întîlnit în întreg ţinutul: ăsta-i Zuzuc, ăla Glimboc, dincolo Bulbuc, colo Cioloboc, iar în faţă tropăie Blumfeld.

S-a mai ţinut Bostan şi pe lîngă biserici dînd cu mătura, rînduind lumînările, dormind în clopotniţe, trăgînd clopotul, dar a mai şi scos nămol sărat şi puturos din Techirghiol, l-a închis într-o ulcea cu capac, prinzînd să-i trîmbiţeze virtuţile pe la răspîntii: că pus pe buric, lecuieşte de friguri, ţinut seara pe beregată opreşte bîlbîiala, apoi vindecă de muci, întinereşte toată pielea şi, dat de femei pe pleoape, ba albăstreşte căutătura, ba o înverzeşte, oricum, o ascute. Sute de oale a vîndut cu noroi clocit, dar s-a lăsat de negustoria asta la vreme.

Unde mai pui că l-a mai şi îmbătat între timp pe muezin? Dar nu l-a mai putut tîrî pînă sus în minaret ca să scoată acela vuietul lui de chemare la rugăciune. Drept care s-a suit chiar el şi a urlat aşa, mai într-o dungă, lungind vocalele a lup flămînd peste mahalaua mahomedană, de s-au înspăimîntat toţi tătarii şi s-au repezit nu spre geamie ci spre Mecca, adică spre mare. Au dat din mîini spre malul celălalt, au ţipat, au plîns, iar au zbierat şi mulţi s-au întors acasă convinşi că-l văzuseră în larg pe însuşi arhanghelul Djabrail, cu trîmbiţa într-o mînă şi cu condeiul în cealaltă, scăpărînd cu ele de pe apă şi strălucinînd.

"*Allah, Allah el Eqber!",* s-a pornit să strige mai tîrziu şi muezinul trezit din beţie, dar nemainimerind ora cuvenită rugăciunii. Credincioşii s-au năpustit de data asta drept spre geamie şi, după o straşnică judecată, au hotărît să-l arunce pe muezin cu un vapor de vite peste mare, în Turcia cea laică şi păcătoasă a lui Mustafa Kemal, unde trupul bărbatului nu mai era slăvit de gingăşiile cîte unui binecuvîntat şi de la Profet lăsat harem. Vai, vouă, bărbaţi ai Anatoliei, vouă, vai de voi, vai, vai!...

Şi mai ciopli Bostan P. Bostan capete de Neptuni în vîrf de pari, împodobi cu ele intrările în mustării, treieră în adîncul uscatului pe arii, stătu la puşcărie cu bună înţelegere în locul unui cîrciumar, se luă cu vînătorii cu dare de mînă şi hăitui mistreţii prin grindurile Deltei, l-a muşcat pe acolo un păianjen cu cruce, o moaşă l-a oblojit, o babă l-a descîntat, pescarii l-au îmbătat, un popă l-a binecuvîntat, s-a înzdrăvenit Bostan de la sine şi a zbierat pe toate uliţele că vine sfîrşitul lumii, vînzînd Apocalipse, cînd

galbene, cînd liliachii, după hîrtia sectei care-l plătea. A mai vîndut şi ziare, peşte, gaz, păcură, a tuns oi, a muls capre.

Mai mult însă a zăcut pe stîncile ţărmului ori atîrnat cu picioarele în gol, peste pervazul firidei sale de sus, din faleză şi s-a uitat zile întregi la valuri şi la pescăruşi. După ani destui, marea o cunoştea prea bine şi n-ar fi trebuit să se mai simtă atît de furat de ea. Pe ambarcaţiuni mai degrabă mărunte, lunecase pe toate cărările marginii de nord-vest a mării: urcase şi coborîse pe toate gurile Dunării, şerpuise prin Deltă şi ieşise prin lagune, legase pe apă între ele insule neconsemnate de nici o hartă, pătrunsese în lacurile maritime şi suise pe pîlnia Nistrului. Cînd se aşeza însă pe stînci, o făcea cu o plăcere nemaiîntîlnită în altă parte. Scuipa în jos şi căuta să vadă care dintre rotocoalele sale de salivă stăruie mai mult pe suprafaţa apei.

Era de înălţime mijlocie, părea robust mai mult din pricina ciolanelor viguroase. Altfel, era slab, dar carnea seacă de pe el se ţinea în nişte aţe şi noduri tari. Dormea de multe ori în grota din faleză, dar, de bună-seamă, iarna îşi căuta alte adăposturi. Pe lîngă cîrciumioarele din jurul portului mai ales, prin podurile acestora şi laolaltă cu lăutarii venetici, prin acareturi. Vioară îi dădeau uneori tot lăutarii şi-l ascultau cu simpatie. După ce le trecea frica de concurenţă, începeau să-l ţină cu drag pe lîngă ei. Nu-i îngăduiau totuşi să cînte în taraf decît dacă pica vioristul mort de beat ori dacă-i năştea nevasta. Îl lăsau nu numai pentru că trăgea bine pe strune, ci şi pentru că nu era altul mai priceput ca Bostan la acordat viorile, ţambalul, contrabasul, la meşterit prin măruntaiele acordeonului. "*Ăsta aude arcuşul de cînd e doar coadă de cal"*, zisese într-o noapte un staroste lăutăresc, băgîndu-l pe loc pe Bostan în mă-sa cu toată duioşia şi preţuirea.

***

- Du-i stăpînului tău, băiete, nota asta de plată aşa împăturită şi roagă-l s-o citească. Sunt negustorul... Şi clientul mînă spartă, strecurîndu-i ospătarului o monedă, îşi rosti numele.

Stăpînul, un cîrciumar mai pricopsit, cu local ce se săltase din rîndul cîrciumilor de toată mîna, unde rar mai trăgeau marinarii, lăsînd locul secunzilor şi căpitanilor, hangiul va să zică sosi la masa clientului său, înfăţişînd nota despăturită, cu scrisul negustorului.

Se cunoşteau destul de bine, dar crîşmarului îi plăcea să joace cu unii clienţi roluri la care visa el demult. Se înclină şi deschise gura:

- Plăcerea mea, domnule!

- Spune-mi, rogu-te, începu negustorul, cel de la vioară, mai alb la piele, se întîmplă cumva să nu fie ţigan?

- Se prea întîmplă, mult onorate domn. Cîntă rar în bandă, dar cîntă bine. Este chiar...

- Mulţumesc. Aş avea gust să-l aud de aproape cum sună, dar numai pe el singur. Ai ceva împotrivă?

- Nimeni, excelenţă, pe o întindere de patru mări şi patru strîmtori, din Pont la Bab el-Mandeb, nu a rostit o mai măgulitoare dorinţă. Sunt bucuros excelenţă, fudul.

- Iar dacă va fi să-mi placă tînărul, reluă clientul, aş vrea să mi-l împrumuţi.

- Fără inventar. Instrumentul, ştiţi, ...

- Fireşte, am să-i cumpăr o vioară nouă, să-l aud doar că sună cum trebuie.

- Palma!

- S-o batem.

- Ăăă...

- Contract, patroane.

- Fără, rînji acesta la auzul apelativului *patroane* şi, în cinci minute, i-l trimise pe Bostan într-o cămăruţă bine îngrijită unde pesemne că punea el la punct afacerile mai cu pretenţii.

Bostan sună corespunzător, chiar foarte bine. Negustorul îl puse să se întoarcă, să se răsucească de mai multe ori, să-şi întindă urechile şi să-şi descheie cămaşa. A doua zi la zece, trebuia să se prezinte la baia publică, la unu, la o prăvălie de haine, iar la şapte seara, la casa noului stăpîn.

- E bine, încheie acesta, cred că va merge de minune, trebuie să meargă!

Negustorul locuia într-o casă arătoasă, cu stîlpi la cerdacuri, depărtată de la stradă, înconjurată de flori şi copleşită de viţe de tot felul.

Farfurii cu bunătăţi dinaintea lui Bostan, tacîmuri sclipitoare, un pahar de vin.

- Asta şi asta ai de făcut, îi spuse stăpînul. La minutul acela, cînd vei auzi semnalul, ai înţeles?

- Poruncă!

- Cînd voi bate eu de două ori... Voi căuta să bat de trei ori, dar mă tem că nu voi izbuti decît de două!

- Mă pricep la zgomote, le voi recunoaşte, îl linişti Bostan.

- Mă! se încruntă boierul şi-i arătă atîrnată pe perete o puşcă de vînătoare. Dacă-ţi merge gura... De-aia n-am luat ţigani, ai priceput?

- Nici o grijă, excelenţă, bizuiţi-vă pe mine!

- Şi bagă de seamă! Într-o lună de zile, plec la Famagusta. Am acolo tot ce-i mai bun din ce-i al meu. Te iau cu mine, dacă are să-mi placă.

Tînărul tăcu. După plecarea stăpînului, începu să aştepte. Ochii i se învîrtiră prin odaia foarte încăpătoare, pe la icoane, pe la tablouri. Mai cîntări din priviri o tabacheră, o vază, speteze de scaune. Servitorii se învîrteau prin alte încăperi. Către ora unsprezece, potrivit ordinelor primite, Bostan se strecură sub pat. Era unul cu picioare de lemn foarte înalte, mărginit la capete de tăblii groase de stejar şi acoperit cu o pătură de lînă roşie. Dedesubt, anume pentru el, se găsea o cergă pe care să se întindă şi o pernă mică de aşezat sub cap. Luase şi vioara cu sine, o încercă. Acustică destul de bună sub patul acela. Pătura cea roşie atîrna pînă spre duşumea. Pe acolo, printr-o strungă de trei degete, se furişa dedesubt raza slabă a cîtorva lumînări pe care Bostan nu uitase să le învioreze, înainte de a se vîrî la cutie.

Continua să aştepte. Vioara suna bine şi pe vals, şi pe polcă, şi pe *Deschide, gropare mormîntul*. Către miezul nopţii, i se păru că percepe ceva mişcare şi auzul i se aşternu pe direcţia intrării în casă. Dacă ar fi să i se întîmple vreo nenorocire, din fundătura asta de sub pat, în casă străină, nu avea cum să scape. Ciuli şi mai iepureşte urechea. Se apropiau nişte paşi, nu era vorba însă numai de două picioare. Curînd, în încăpere, pătrunse negustorul, uşor de recunoscut după glas, însoţit de un chicotit de femeie. Se speria la tot pasul de semiîntuneric. O dungă mai groasă de lumină se ivi îndată pe sub pătură. De jos, Bostan nu vedea mare lucru, doar un fel de joc de picioare, doi pantofi bărbăteşti, negri, bine lustruiţi stînd cu călcîiele către pat şi doi conduraşi trandafirii orientaţi cu vîrfurile drept spre vioară. Alcătuiau o simetrie perfectă, se întrepătrundeau cu grijă: pantoful negru, cel roz, din nou negru şi iar roz. În acest timp se lăsase tăcerea. Curînd însă, încălţările se puseră în mişcare, se reuniră pe perechi, ca apoi să revină la alternanţa dinainte. Dar acum, în timp ce conduraşii tradafirii îi arătau lui Bostan călcîiele, boturile lustruite în negru se uitau ţintă la el. De îndată ce se rînduiau în felul ăsta, un pantof mare şi negru între doi trandafirii mai mici, tăcerea curma brusc murmurele. După care se auzea un oftat, picioarele se separau, ca din nou să se împleticească. Pînă cînd, cu un chicotit, încălţămintea trandafirie dispăru de-a binelea. Cea neagră rămase ţeapănă pe podea. Chicotul se auzea de undeva, din aer. Se părea că şi pantofii dispăruseră tot în sus. Cei negri se apropiară de pat încet, tot mai mult, ca la un moment dat, să răzbată o bufnitură şi nişte miorlăieli ciripite. Cu două pocnete scurte, conduraşii rozalii căzură îndată din văzduh pe covor, unul chiar în dreptul nasului lui Bostan,

altul spre gleznele sale. Nici două secunde nu trecură că se auzi o hurducătură grea şi înfundată pe pat, iar unul din pantofii negri dispăru. Nu pentru multă vreme, căci se prăvăli şi el spre mijlocul odăii, secondat de perechea sa. Urmă deasupra o cascadă de foşnete fără cuvinte şi iar începu să plouă din cer cu tot felul de cămăşuţe, dantele, chiloţei, pălăriuţe, apoi fleoşc!, cu nişte nădragi şi deodată, pătura care atîrna mai pînă jos, se ridică şi se lăsă la loc, suspendată însă acum ceva mai sus şi îngăduindu-i lui Bostan o mai mare vizibilitate. Încă un văl, un voal, un val translucid, ceva alb şi cu aripile desfăcute, se aşeză pe covor ca un fluture tropical. Ar fi vrut să-şi mai încerce o dată vioara, să mai tragă de vreo două ori cu arcuşul, mai ales că se temea că i se aud pînă sus bătăile inimii, dar se stăpîni. Avea consemn să nu-i dea drumul decît în momentul acela.

Judecînd după sporul gemetelor şi după ritmul legănărilor de deasupra, femeia era zveltă, elastică, dezinvoltă, un temperament de planor. Un praf fin îi cădea artistului pe faţă. Cu multă grijă, cu vîrful arcuşului, îşi potrivi prin pantaloni erecţia devenită dureroasă. Simţea că se apropie momentul. Sus, se răsufla dezordonat. Răsunară într-adevăr cele două lovituri ale semnalului în tăblia de lemn. Violonistul porni şi el cu arcuşul pe strune încet, apoi din ce în ce mai vînos, limpede şi unduitor: *Pe colinele Manciuriei*, *Valurile Amurului,* urmate de *Valurile Dunării* şi tot aşa, *Pe Dunăre în jos*, pînă *La noi la Brăila,/ la tanti Elvira,/ ce greu se cîştigă lira…*

- Uh, făcu graţia avîntată de sus, din norii acţiunii ei, ai, ai ,ai!...

Asta-i, îşi zise în gînd Bostan, amintindu-şi numele valsului, *Pe colinele Manciuriei...* Pe unde-o fi oare şi Manciuria asta?...Trecuseră mai bine de doisprezece ani de cînd îl cîntase ultima oară, sub patul acela cu picioare înalte, deasupra cu tînăra femeie exuberantă, aproape eoliană. Îl relua acum şi aici, în biroul consilierului rus şi roşcovan de la Centrul de Reeducare şi Readaptare a needucaţilor şi neadaptaţilor, adică dracu' ştie pe unde, prin rîpele căscate ale continentului, la începutul sensului istoriei, la capătul pustiului...

- Da, gîndi cu glas tare şi rusul rezemat de pervazul ferestrei, cîntecul ăsta vorbeşte despre Manciuria, ştii unde e Manciuria?

Nu i se răspunse, căci vioara nu terminase a treia reluare a refrenului final. Consilierul continuă fără să mai aştepte:

- E foarte departe, în Extremul Orient. Curge pe acolo Amurul, se duce pînă la Pacific. E cel mai mare fluviu din acea uriaşă regiune, alături de Lena care însă o ia

spre Oceanul Îngheţat. N-ar fi rău să-ţi intre ca lumea în cap aceste nume, vei avea cu siguranţă nevoie de ele.

Începu să se plimbe prin faţa ferestrei. Mai spuse:

- Da, da, vei avea mare nevoie.

Vioara tăcuse. Ea încheiase.

Radu Sergiu Ruba